

Mil i un contes per a l'asguilando

Autor: Miquel Puig · Il·lustracions: Neus Pla

A manera d'introducció:

Les cançons d'asguilando remarquen la tradició del captiri nadalenc, un costum universal que en el cas del folklore valencià ha originat cançons a posta mentre que en altres països es canten les cançons nadalenques generals, com ens explicava Manuel Sanchis Guarner al *Cançoneret Valencià de Nadal*. Les nostres cançons d'asguilando van des de la simple felicitació nadalenca fins a un seguit d'expressions que remarquen el caràcter propi de la festa. Una festa on no hi ha cap desig d'amagar la necessitat d'un donatiu de manera atrevida i constant, fent aquesta petició de manera desimbolta i fins i tot desvergonyida. Recollint la voluntat general de demanar amb peremptorietat el millor que es guarda a casa, exigint la generositat, reclamant-la de forma agosarada i insistent, presentant la manera de pensar de les classes més populars. Remarcant el caràcter solidari d'un costum que s'en-dinsa en el temps més enllà d'on arriba la nostra memòria.

Un costum ben arrelat en una manera de viure on el fet de compartir i cooperar era sovint un hàbit ben vinculat en una societat lligada a la terra, amb treballs de preparació o arreplega de les collites que requerien de la implicació de tots els membres de la família i del veïnat. Una societat que d'aquesta manera compartia l'esforç pel treball, les alegries en les celebracions, l'ajuda en els moments més necessaris, la transmissió col·lectiva de la saviesa popular i la cooperació per a superar les dificultats, tot de manera natural i quotidiana. Moments festius que ens arriben amb els xiquets i les xiquetes com a protagonistes, una herència que arreplegaven dels seus majors. Costums que enfortien el sentiment col·lectiu que es reflectia en els forts vincles familiars, veïnals i gremials, sentiment que traspua per les cançons d'asguilando per a remetre'ns a uns valors socials que hui es fan més necessaris que mai.

Aquesta senzilla història té dues lectures almenys, una de vertical, seguint l'ordre cronològic d'uns infants que creixen amb l'asguilando; una altra d'horitzontal, pensada com a lectures que l'alumnat llegirà cada curs de manera independent i, per descomptat, les mil lectures i interpretacions que cadascú individualment en podrà fer. Es tracta d'un relat que ens acostarà a un costum tan particular i especial com és el de l'asguilando dels valencians i de les valencianes. Una història que vol posar en la realitat actual un costum ben nostre i alhora universal, una història que imagina una realitat on la companyonia i la solidaritat són la clau de volta per a continuar creixent com a poble sense perdre els nostres valors i costums.

Miquel Puig
Hivern del 2017

Encontres

És divendres, vespra de Nadal. Nelo ha anat amb son pare a buscar una miqueta de menjar, des que es va quedar sense faena alguns dies han de recollir el que poden a la porta de les botigues. Pel carrer s'han trobat amb una colla que anava demanant l'asguilando i de seguida els han convidat a sumar-se a ells. En la colla, Nelo s'ha trobat amb Carme, que anava amb sa mare, i Omar, que estava acompanyat per son pare. Els tres xiquets han fet un somriure en veure's: són companys d'escola a la classe de tres anys. Tots junts han cantat una cançó davant de cal pastisser. De seguida Fermí, el pastisser, ha eixit amb les safates plenes de dolços, casques, neules i orelletes. Tots han compartit un menjar ben gustós.

Irina, la mare d'Eugènia, s'ha quedat parada en veure aquella escena. Aquella colla va cantant pel carrer demanant una almoina en forma de llepolia o menjar i la gent obri les cases per a compartir allò que té: castanyes, figues, panses, taronges, ametlles, caquis o algun que altre porronet de vi.

Irina ha quedat encantada per aquella música, no s'hi ha pogut resistir i ha tret l'acordió. Ràpidament s'ha posat a interpretar la melodia i, amb la seua filla Eugènia, s'han afegit a la colla. Amb somriures i alegria han passejat pels carrers i, encara que sols parlen rus, s'ho han passat d'allò més bé i han menjat tant com el que més.

Casualitats

Per a la nit de Nadal Omar ha agafat el pandero marroquí del seu iaio. L'any passat no portava cap instrument i enguany vol ser-ne un més. Han quedat amb els veïns de la finca per anar pels carrers a demanar l'asguilando. Ja veurem què els donaran... una coca? un pastís? una portada? Tant els fa perquè, al final, ben bé s'ho passaran. En eixir a la porta del pis es troba amb Nelo:

—Que no cantes l'asguilando?

—No, que mon pare no està. Però... la veritat és que si la mare em deixa...

Mohamed, el pare d'Omar, ja ha parlat amb la mare de Nelo i per això l'agafa de la mà i li deixa la seua carraca. En eixir de la finca, es troben amb Carme que va acompanyada de sa mare, Roser. Les dues han agafat les postisses que empren en el grup de danses de l'escola. Roser recorda com, des de ben menuda, eixia a demanar asguilando per al gremi dels sabaters de la mà de son pare. Ara, ella vol que la seua filla també visca eixos moments que per a ella eren tan engrescadors. Tots junts se'n van tocant i cantant.

En arribar a la plaça, es troben amb una altra colla i tots a l'una se'n van al replà a cantar a cal Ferran. Este obri les portes de bat a bat i els hi fa passar a tots.

—Compartirem el que hi ha! —diu el Ferran.

—Més que siga un tros de pa! —contesten des de la colla.

Allà, dins d'aquella casa, Carme, Omar i Nelo veuen uns ulls blaus que els miren. Són els d'aquella xiqueta que conegueren tal nit com esta fa un any. La nena subjecta una bossa mentre sa mare fa equilibris i malabars, llança a l'aire pilotes infinites que no li cauen mai i encén amb flames una tea que porta al front sense tocar-la amb les mans.

Quan acaba, tots aplaudixen i Eugènia passa el barret. Aquella colla no té un gallet, però els conviden a bunyols de vent.

Retrobaments

En arribar a l'entrada del poble, Eugènia ha fet un somriure. Irina, sa mare, quan la veu, de seguida li ha clucat l'ull. Ja és el tercer any consecutiu que les seues petjades les duen fins allí la vespra de Nadal. Només arribar a la plaça del mercat, Irina ha tret el violí per a fer volar per l'aire la melodia de *L'asguinaldo de Tonet*, que va aprendre l'any passat allí mateix, quan va sentir com la tocaven amb la dolçaina. Eugènia ha cantat la cançó amb una veu ben dolça i les dones no han pogut resistir-se a compartir amb elles alguna moneda que han deixat caure al barret.

Ja a poqueta nit, Omar i Nelo han preparat el caduf per a tocar amb la resta de la colla. Enguany fa molt de fred i Nelo ha estat a punt de no acudir-hi perquè no tenia abric. Des que son pare va marxar a Alemanya a buscar treball,

la família ha d'apretar les dents per arribar a final de mes. Ara bé, abans que marxara la cosa tampoc estava fàcil. Nelo encara recorda la figura misteriosa d'aquell home amb un sac que sempre veia prop dels contenidors quan anava amb son pare a buscar menjar. Encara com, que els veïns s'ajuden sempre i la mare de Nelo ha pogut recollir una bossa plena de roba per a ell i la seua germana. A Nelo no li importa de qui era aquell abric, ara va ben calentet i pot eixir a cantar l'asguilando. Roser, la mare de Carme, ha organitzat una recollida de menjar i roba amb els companys i les companyes del grup de danses, i tots ells participen de l'asguilando il·lusionats per mantindre un costum tan característic dels pobles valencians.

La primera parada ha estat al bar de Carmela, per als majors ha tret mistela i per als menuts coquetes cristines i rotllets d'anís. Han cantat *Camina Maria*, *Pastorets i pastorettes* i *L'asguinaldo de Tonet*.

En sentir l'acordiό que se sumava a la fanfàrria, Carme, Omar i Nelo han començat a buscar amb la mirada. Han buscat per baix les cames, han mirat per dalt de les esquenes, han observat a dreta i a esquerra fins que a la fi han trobat aquells ulls blaus. Allí estaven en un raconet acompanyats d'un somriure que ells no coneixien i cantant junt amb els altres.

—Hola, em diuen Carme. I ells són Nelo i Omar.

—A mi em diuen Eugènia.

—Eu! Quin nom més màgic! —salta Omar.

—Màgic, per què? —contesta la xiqueta, que mai havia pensat allò del seu nom.

—Sí, per què? —pregunta Nelo, que tampoc ho ha entés.

—Perquè amb el teu nom dus els genis, els *djinn* àrabs, i els genis sempre són màgics i tenen poders —diu Omar.

—Com el geni de la llàntia meravellosa! —explica Carme.

—Ah! Clar! Ara ho entenc! —diu Nelo.

—Vos rieu de mi o què? —contesta Eugènia amb un somriure.

—No que va, hahahaha! A mi sempre m'agrada riure amb tots, no riure'm de tots.

Tots quatre comencen a riure conjuntament. De nou sona la música i entonen una nova cançó.

Dubtes

Carme, Omar i Nelo han passat d'Infantil a Primària i continuen a la mateixa classe. Són els millors amics i a més són veïns.

—Esta nit aniràs a cantar l'asguilando? —pregunta Nelo.

—Crec que mon pare li va preguntar al seu amic Oualid si enguany hi aniria. Supose que sí. I tu?, hi vindràs? —respon Omar.

—No ho sé, últimament no em fa gràcia eixir de nit.

—I això? Però si hui cantarem l'asguilando de Benaguasil! —li diu Carme

—Ja, però...

—Si a tu sempre et fa gràcia allò que el *niño* demana caca —insistix Carme.

—No ho sé... és que... No ho sé, ja ho veurem. Li ho preguntaré a ma mare.

El pare d'Omar pensa que és molt important compartir els costums per a comprendre les persones. Sempre intenta convèncer els altres homes àrabs de totes les coses que tenen en comú amb la gent d'este país. Per això ell sempre procura participar de les festes i, a més, estudia valencià des de fa uns quants anys.

El pare de Nelo continua treballant a Alemanya i ell el troba molt a faltar. De vegades no sap com actuar amb coses que li passen, quan li peguen o l'insulten. Ell voldria tindre son pare prop per a preguntar-li, però no està. A més, últimament només fa que somiar amb el Pare Llop i s'esgarrija només de pensar-ho.

Roser, la mare de Carme, recorda sovint com eixien a passejar tots els sabaters per la ciutat per a demanar l'asguilando les vespres de Nadal. La xiqueta mira sa mare captivada mentre li explica com de les sobres del cuir feien uns detalls que donaven a canvi de la generositat del veïnat.

—Eren temps de jugar amb qualsevol cosa i mentre els pares cantaven els xiquets i xiquetes ens entreteníem jugant amb els tacons vells —explica Roser.

—Amb els tacons vells, mare?

—Sí, jugàvem a llançar-los quan féiem un sambori, en aquella època no teníem joguets i fins i tot amb unes estampetes o les etiquetes del safrà jugàvem a fer col·lecció.

—Col·lecció? Com les que faig jo amb els cromos?

—Sí, el mateix. I també cantàvem les cançons d'asguilando i tocàvem a les portes perquè ens obrien abans que arribaren els majors amb gresca i xivarri.

—Hi anàveu molta gent?

—Tots els del gremi i més. Per això és tan important que ara que ja no hi ha gremis continuem fent la festa més que siga d'una altra manera, convidant amics, amigues i tot el veïnat.

En sopar, Roser i Carme comencen a cridar veïns i veïnes, també Mohamed i Omar toquen el timbre de Nelo. Ell no està molt decidit, però sa mare l'anima i al final el convencen. En eixir amb la colla es troben amb Irina i Eugènia, a la fi s'han quedat a viure ací, però sa mare encara viatja molt treballant de música en fires i mercats. Nelo s'alegra molt en veure Eugènia i fa un lleu somriure; ella i Carme s'han fet molt amigues i en veure's de seguida s'agafen de la mà. Recorren el poble com de costum parant-se per les places i carrers a cantar l'asguilando, a demanar una ofrena en un dia tan assenyalat. És una passejada especial, plena d'alegria, on els uns i els altres gaudixen compartint.

Quan arriben a la placeta del Racó, Pasqualeta els obri sa casa i els ofereix uns pastissos de moniato que ella mateixa ha fet i ha dut a coure al forn. Pasqualeta està molt major i viu en una casa menudeta. Mentre ella els ofereix aquell dolç tan nadalenc, unes parelles de la colla han entrat dins de la casa un caixó de taronges i una cistella amb creïlles, naps i moniatos. En una nit com hui qui més dona és qui més rep.

Els quatre xiquets han agafat un pastisset i juguen per la placeta allunyant-se una miqueta del grup. Es persequixen amb un joc tan vell com anar anant, el del gat i el gos. Eugènia és la que paga, però de sobte Nelo ve corrent cap a ella. La xiqueta pensa que vol deixar-se pillar, tot i que quan veu que ell s'agafa a ella tremolant, quan li veu la cara d'esglaiat i el mira als ulls, comprén que reflectixen una immensa feredat, una por que l'amera de cap a peus.

—Què passa Nelo?

—El pare... el pare...

—Ton pare?

—No! El Pare Llop! —diu assenyalant cap al cantó.

De seguida veuen passar un home amb un sac al muscle que mira de forma desconfiada cap a la colla i que desapareix en un instant. Quan arriba Omar, sols hi veu una ombra que s'amaga per darrere del cantó.

—Què passa? —pregunta Carme.

—És el Pare Llop, el que s'emporta els xiquets quan no agafa les ovelles dels pastors. No has vist el sac? No has vist la seua mirada? —diu Nelo.

—Ma mare m'ha explicat històries d'homes que es disfressaven de llop. I també històries d'homes llop —diu Eugènia.

—No l'he vist, no. Sols m'ha semblat veure una ombra que desapareixia ràpidament —diu Omar.

—Sí que feia por, sí! Vinga! Anem amb els majors —diu Nelo, que encara està esgarriat.

Continuen amb la nit de festa, ja no es troben amb aquell home, canten, riuen i fins i tot ballen, però de tant en tant els ulls blaus d'Eugènia es troben amb els de color gris de Nelo, tots dos es miren i saben què pensen sense dir-se ni una paraula.

Reguinys

Irina ha vingut a l'escola a fer un concert d'asguilandos, *L'asguilando de Vinaròs* i molts altres que ha après. Des que van aconseguir un lloc per a Eugènia a l'escola de Carme, Nelo i Omar, els quatre s'han fet inseparables. Irina va sovint a col·laborar en alguna festa o a posar la seua música per a fer algun concert improvisat. Així ha estat com ha conegut Roser i igual que les filles, totes dues s'han fet ben amigues. És una escola de portes obertes que construïxen entre tots, i les mares d'Eugènia i Carme se senten molt a gust acudint-hi. Tan sols fa quatre anys que vingueren del seu país, però Irina ha après a tocar un gran ventall de cançons tradicionals valencianes amb el violí o l'acordió i, com que Carme li encanta ballar, totes dues munten un comboi en un tres i no res. Eugènia està feliç i contenta amb els seus amics, han creat una colleta que fa molt bona gavella.

Esta nit eixiran tots a cantar l'asguilando, Irina els va portar unes simbombes d'una fira medieval i de ben segur que a més d'un li faran bollir el cap. Això si aconseguixen convèncer a Nelo. Últimament sembla que veu fantasmes pertot arreu. Quan estan jugant pel carrer i cau la nit de seguida vol marxar a casa i això, ara en hivern, és el més habitual.

—No, jo me'n vaig ja —diu Nelo.

—Però quedem-nos un poc més —demana Omar.

—No, que vindrà el Pare Llop i veuràs —els explica Nelo, que sap que pot confiar en ells.

—No et preocupes Nelo, no crec que ens agafe si correm tan ràpid com la llum —diu Carme.

—Jo preferisc anar-me'n ara —insistix Nelo.

—Sí, és millor. Podem jugar una miqueta més al portal —clou Eugènia, que sempre es preocupa per Nelo.

El portal de la finca és el seu centre d'activitats. Allí es troben per a anar a escola, allí queden amb el berenar per a anar al parc, i allí mateix es troben amb la resta de la colla per a eixir a fer la passejada de l'asguilando.

Enguany també està Manel, el pare de Nelo. Ha vingut d'Alemanya per a les festes de Nadal i això es nota en Nelo, des de fa uns dies quasi no vol eixir al parc, sols se separa de son pare per anar a..., ja ho sabeu, a fer les seues necessitats. Però com que al pare també li agrada eixir d'asguilando, Eugènia i Omar estan de sort, estarà la colleta al complet.

En eixir al carrer, Manel li explica a Mohamed que quan ell era menut totes les cases del carrer tenien la porta oberta i era molt habitual entrar a casa de qualsevol del veïnat a demanar un got d'aigua o qualsevol altra cosa.

—En aquells temps compartíem moltes estones de faena, pelant panotxes o cacaus.

—Els xiquets també, pare? —pregunta Nelo.

—Sí, els xiquets també havien de col·laborar en les faenes de casa. A mi no em deixaven eixir a jugar fins que no pelava mig almud de cacau.

—Mig almud a caramull! Deia mon pare quan m'encabotava en una cosa. Quant de temps sense sentir eixa paraula —diu Roser en sentir les històries de Manel.

—I s'ajuntaven tots els veïns? —pregunta Mohamed.

—Sí, tots compartíem eixos moments per a sumar l'esforç necessari i traure endavant la faena. Allí també cantàvem i contàvem.

—Contàveu? —pregunta Carme sempre encuriosida per les històries dels majors.

—Sí, els que sabien contar històries les explicaven alhora que treballaven amb les mans. D'aquelles vesprades també sorgien les històries viscudes celebrant antics costums com el de l'asguilando.

En baixar pel carrer dels Forrellats toquen a ca Pepe, el *Manyo*. Pepe els espera amb les portes obertes de bat a bat, no fa massa li va tocar la quiniela del futbol i ja ha avisat mig poble perquè vinga a sa casa la nit de Nadal a cantar l'asguilando.

Les llonganisses i les botifarres van al vol, uns les torren, altres en mengen i la música no para de sonar i, si no és hora de cantar, és hora de ballar.

—Quin xivarri!

—Mal sarau! —diuen les dones del veïnat.

—Vinga! Passeu a la festa, tinc anís, mistela i moscatell, acosteu-vos a la festa i tots ho passarem bé!

Hi ha tanta gent dins i fora de la casa que els xiquets se n'ixen a jugar. A la mà duen les simbombes que no paren de sonar. Ara lent, ara ràpid, ara mira com es fa. Mentre Omar prova una cosa Eugènia en fa una altra, Carme es posa a cantar i ballar i Nelo busca la manera que enllacen els ritmes que els uns i els altres van marcant. Però en un moment Nelo es queda parat amb el pal en la mà, la boca oberta i l'expressió canviada en un tancar i obrir d'ulls. Eugènia, Carme i Omar es giren i de seguida el veuen passar, carregat amb un sac i des de la cantonada, ràpid com un llamp, se n'ha anat cap a l'església. Vés a saber què o qui va buscant.

—Era el Pare Llop! —cria Nelo.

—Sí, l'he vist! Quina por! —afeg Eugènia.

—Jo diria que ens ha mirat! —diu Carme amb cara de preocupació.

—Com? Vols dir? Ai, quina por! —continua Eugènia.

—Però esteu segurs que... —intenta dir Omar sense que el deixen acabar.

—Anem! Anem! Anem cap a dins! —cria Nelo.

—Sí, anem-nos-en! —afeg Eugènia.

—Vinga, correu!

Pot ser que siga real o imaginat però, per si de cas, els xiquets s'enfilen cap a la casa amb la resta de la colla i d'altres persones que Pepe ha cridat. L'expressió de por de Nelo ha compungit Eugènia, una expressió que mostra tota la incertesa i la preocupació en una sola mirada, una mirada que explica que Nelo per dins està cagadet de por i fet un jaç.

Al mateix temps que ells entren a la casa van arribant més i més convidats, uns porten casques, altres massapà; també hi ha qui du torrons, o senzillament ametlles, nous o castanyes per a torrar. Entre tota la gent faran la festa fent fira.

Les guitarres sonen amb alegria, fins i tot la dolçaina i el tabal, esta és una nit de meravella plena de felicitat.

Lligams

Des que Irina va veure aquell instrument la primera nit de Nadal que va arribar a aquestes terres va pensar que tard o d'hora ella també el tocaria. I això fou possible quan va conèixer un músic medieval que en un tres i no res la va ensenyar. Fou en una de les moltes estones d'espera entre actuació i actuació en les fires que amenitza.

Enguany Irina tocarà la dolçaina en la festa d'asguilando i Eugènia el violí, ja que sa mare li ha ensenyat més d'una cançó. Nelo les acompanyarà amb el tabal; Carme i Roser ballaran al ritme del fandango, de la malaguenya i el bolero, mentre Omar segueix el ritme de la percussió amb les closques de dos cocos.

—Això sí que és un instrument tradicional! —li diu un de la colla en veure'l.

—Més que tradicional, en diríem arcaic —afeg un altre.

—És clar! Els primers instruments que utilitzàrem els humans són els de percussió, perquè feien ritmes amb el seu cos i amb els fruits o els elements que els proporcionava la natura com les pedres, els troncs o fins i tot les closques dels fruits.

—Doncs sí.

—Una cosa que tenim en comú totes les cultures i nacions.

Aquesta nit de Nadal la colla ha eixit de casa ben carregada, no sols porten els instruments i algunes cistelles amb menjars per a compartir amb la gent més necessitada, també han recollit roba i mantes per a oferir-les a una colla de nouvinguts que estan acampats des fa una setmana als afores del poble. En arribar al campament no necessiten parlar la mateixa llengua per a entendre's, a la vora d'un bon foc intercanvien salutacions i cançons durant una bona estona.

La nit de Nadal és nit de compartir per als valencians, nit de gaudir de la festa, nit de demanar sense amagar-se als que més tenen, nit de reivindicar igualtat. Uns maten el gall en soledat, altres mengen sopa amb companyonia i felicitat. Les nits d'asguilando són un comboi ancestral; abans organitzaven l'acapte de forma veïnal i gremial, ara les associacions conviden a la festa perquè tothom s'avinga a participar-hi.

La colla ho té molt clar i per això s'han parat a cantar davant de ca Perot, un dels més adinerats del poble. Saben que segur no els obrirà el pastador per a fer-los passar, però ells insistiran un any més perquè no oblidin que els valencians sempre ha estat un poble solidari.

Omar fa xocar les seues closques de coco entre elles o pega contra el sòl del carrer imitant el soroll dels cavalls. Enmig d'aquella agosarada melodia la dolçaina d'Irina es fa sentir de tant en tant per a provocar una dansa improvisada en aquella freda nit. Eugènia amb el violí no deixa ningú indiferent, mentre Carme i Roser fan sonar les postisses. Entre tanta dansa i ball és impossible que senten el fred d'aquella nit d'hivern.

Nelo s'ha tirat el tabal a l'esquena i ha anat a xarrar amb els seus amics. Esperen a veure si els obrin la portella de darrere per a traure alguna cosa fins que, de sobte, Nelo hi veu aquella figura estranya: la d'aquell home vell que creua pel carrer major amb un sac.

—Mireu, mireu! —diu Nelo.

—Sí, és ell? —pregunta Eugènia.

—Sí, és ell! —afirma Nelo.

—On? On? —pregunta Carme.

—Allà a la cantonada —diu Omar.

Tot al contrari que l'any passat els xiquets no han eixit corrents. Es queden mirant aquella figura que camina acatxada pel pes que du a l'esquena. Una silueta que es mou ràpidament mirant de forma nerviosa ací i enllà, com si fugira d'algú, com si no volguera que el veren.

—Què deu buscar? —pregunta Carme.

—I si fóra l'home aquell del conte de la sopa de pedres? —diu Omar.

—La sopa de pedres? —pregunta Eugènia.

—Aquell que demanava menjar als xiquets per a fer una sopa de pedres? —diu Nelo reflexionant sobre la pensada que ha fet Omar.

—Aquell que ens va llegir la mestra que eixia en el conte d'*A Nadal un pas de pardal*? —pregunta Carme.

—Sí, aquell mateix que ens va explicar Dani Miquel quan va vindre a escola l'any passat.

—A mi em va agradar molt, i quan li'l vaig explicar a ma mare em va dir que ella també l'havia sentit a Rússia quan era menuda. Sols que en el conte que a ella li explicaven l'anomenaven la sopa de tatxes o la farineta de claus, encara que ella deia que el seu iaio de vegades explicava una història molt semblant que ell anomenava la sopa d'astral, *каша из топора* [casa is tapara] —explica Eugènia.

—Sí? Que curiós! —diu Nelo.

—Hi ha històries que duen anys viatjant de boca a orella de les gentes i dels pobles. Històries de por o d'ajuda mútua. Històries d'amor o de prínceps i princeses —diu Carme.

—Ui, no! No comencem amb les històries d'amor! —la talla de seguida Omar.

—Això! Això! Que les xiques de seguida vos poseu... —afegint Nelo.

—Les xiques, les xiques... si en el fons als xics també vos agraden. O és que no som tots iguals? O és que no trobeu a faltar la gent que estimeu quan no estan?

—Això és veritat, jo ja fa sis mesos que no veig mon pare i el ben cert és que tinc moltes ganes de veure'l —explica Nelo.

—Jo també tinc ganes de veure la meua família del Marroc —comenta Omar.

—I jo els meus iaïos i cosins —diu Eugènia.

—Sí, és veritat. I en aquests dies de festa encara els recorde més —diu Nelo.

—Sí, jo també.

—I jo.

Carme se sent afortunada en adonar-se que ella té tota la seua família allí al poble, a un tir de pedra de sa casa. Fins ara no s'havia parat a pensar la melangia que pot suposar no veure aquells que més estimes i l'enyorança de no estar amb ells i elles en aquestes festes tan assenyalades.

Al final, la senyora de Perot ha tret una safata amb bunyols, això sí, ha obert la portella i els ha repartit a la porta del carrer, ja hauria estat massa per a la carabassa que tota aquella colla entrara a la casa més senyorial del poble.

No ha sigut necessari amussar el gos, però sí insistir cantant una i altra vegada les cançons d'asguilando per a aconseguir una llepolia. La colla s'allunya satisfeta d'haver aconseguit el seu propòsit i busca una altra parada.

Costums

La vespra de Nadal ja és un costum per a Carme, Omar, Nelo i Eugènia passar la nit cantant asguilandos. Comparteixen aquesta nit des que tenien tres anys i ja s'ha convertit per a ells en una data destacada en els seus calendaris.

A més enguany no hi falta ningú. Manel, el pare de Nelo, ja ha tornat d'Alemanya i la colla es troba completa, per als xiquets ja no hi cal ningú més.

—Que bonic! Quanta gent! —diu Manel en veure la colla.

—Sí, aquesta nit sempre em porta records de la meua infantesa —afegí Roser.

—Tots plegats al carrer com quan era menut i compartíem històries velles i recents —diu Manel mentre la seua ment viatja per un instant al seu passat.

—Sí, a l'estiu a la porta del carrer prenent la fresca i a l'hivern a la vora de la llar sentint xisclar el foc encisats per les seues formes i colors —diu Roser amb la mirada perduda.

—Encara recorde com si fóra ara com el meu tio m'explicava mil i una apostes que els homes feien a la plaça. "I aquell dia feren una aposta per veure qui corria més..." com deia ell —continua explicant Manel mentre els xiquets se'l miren embadalits.

—O com les dones es provocaven al safareig, mentre les més velles feien ús de la seua saviesa per a deixar entreveure que en sabien més que les més joves —explica Roser.

—La veritat és que quan érem menuts vivíem més a prop del veïnat, érem tots com una gran família, treballàvem junts i gaudíem junts. I el Nadal sempre era màgic.

—Sí, i tots junts eixíem a compartir la festa de l'asguilando, com hui.

—Sí, ens organitzàvem en colla i baixàvem des de les cases més altes del poble tocant de porta en porta. Era fantàstic veure tota la colla demanant ací i allà. Encara recorde veure la tia Vicentica baixant amb les falde plenes d'anous —continua Manel.

—Sí, i també ens donaven figues i panses.

—Després, en acabar l'acapte, ens repartíem el que havíem arreplegat com a bons germans, o bescanviàvem allò que més ens agradava.

—Jo sempre triava les anous, després em passava el Nadal trencant-ne per a totes les menjades.

En trobar-se al carrer tots s'han saludat amb somriures, besades i donades de mà. Abans de començar la passejada han fet un cercle ben redó al voltant de la seua pròpia taula, i així han assajat la cançó amb una nota per paraula. Amb aquest cercle tan màgic tots a l'una s'han conjurat per a començar alegrement a cantar conjuntament pels carrers de la localitat.

—I si fem la primera parada a cal rector? —diu Manel.

—Al rector li agraden les nades!

—I de segur que l'asguilando també!

—Vinga, *mone*!

La colla enfila el camí del carrer Major i a la plaça de l'església enceta el seu particular acapte. La porta de l'abadia s'obri de seguida i el rector els ofereix uns rosegons i uns cabassets de massapà que estan d'allò més bons.

El pare d'Omar i els seus amics el saluden amb confiança, no és la primera vegada que han compartit junts alguna festa. Quan van inaugurar la mesquita la comunitat àrab va convidar tot el poble, i també el rector. Fou un acte molt bonic, on la pau i la germanor va surar per l'aire deixant de banda els egoismes. Igualment quan es va reformar l'església el rector va fer una invitació a l'imam de la mesquita, de la mateixa manera els uns i els altres compartiren els seus àpats. Tots begueren junts un te ben gustós mentre raonaven d'açò o d'allò tranquil·lament.

Després de la visita al rector enfilen camí de ca Fermí. És el forner amb més solera del poble i sempre els espera disposat a compartir el seu orgull: els dolços que cada any fa com son pare l'ensenyà. Son pare els havia après a fer de son pare i aquest a la vegada del seu. Un ofici que en aquesta família porta dècades passant de pares a fills.

—Hui és nit de costums! —crida una de les de la colla.

—Fermí ens obrirà la porta! —li contesta un altre.

—Encara que apague els llums!

—Prepara't Fermí! Mengem més que una revolta de riu!

—Hahaha! —riu la colla al complet.

Els majors, homes i dones, gaudeixen per igual d'aquesta festa tan especial.

Els més menuts no paren de fer sorolls amb carraques, simbombes, botelles, culleres, canyes, tambors... Carme, Eugènia, Nelo i Omar es veuen acompanyats per més xiquets que altres anys. L'acte de l'asguilando és un costum ben arrelat, però en els últims anys semblava que hi participava menys gent. Hui segur que ningú els podrà negar una bona estrena.

La colla s'ha proveït d'uns bons xiulets que van tocant al ritme de la cançó dels pastorets.

—Això vindria bé ara! —diu Carme en sentir la lletra de la cançó.

—El què? —pregunta Eugènia.

—Una miqueta de llenya de romer per a fer un bon foguet —aclareix la seua amiga.

—Ah, sí, que hui fa molt de fred! —exclama Omar.

—Ah, i que bo! Quan encens el foc i fa eixa aroma tan agradable. La meua iaia sempre diu que a sa casa sempre encenien la llar amb llenya de romer que prenia de seguida —explica Nelo.

—La veritat és que un bon foc en hivern és un regal ben bo —contesta Carme.

—Sí! I més abans, quan no devia haver calefacció a les cases —diu Eugènia.

—Ni estufes de gas o de llum —afeg Omar.

—Un bon capçal en aquells temps devia ser molt preat, un bon tió per al foc, un regal en forma de llum i calor que els feia la naturalesa —diu Nelo, quasi pensant en veu alta.

Mentre raonen no s'han adonat que ben a prop d'ells hi ha aquell home nerviós i fugisser que sempre hi veuen amb un sac a l'esquena. Eugènia és qui pressent una mirada estranya. Es gira i el veu a un parell de metres d'ells. Cap dels xiquets l'ha sentit acostar-se.

—Ah! —cria Omar fent un pas enrere.

—És ell! —afeg Eugènia.

Nelo es queda parat, no gosa dir ni paraula. Es queda mirant-lo als ulls, les mirades de tots dos es troben en un punt incert com flotant en l'aire, juntes, sense separar-se, com per una atracció, com la de dos pols. De sobte Nelo fa un pas endavant per a acostar-se a ell.

—Què fas? —cria Omar.

—Si és el Pare Ll... —Eugènia es tapa a ella mateixa la boca per a no acabar de dir aquelles paraules.

Però Nelo ni tan sols es gira a mirar-los, està decidit a mirar de cara la seua por, a enfrontar-se als seus malsons.

Aquell home vell, amb la pell dura de tants anys de caminar pel sol, de dormir sense un trespol, el mira amb el posat seriós sense immutar-se. Els seus llargs cabells blancs i la seua atapeïda barba encara deixen entreveure una mirada noble, uns ulls que expressen sofriment i patiment mentre miren a aquell xiquet que s'acosta. L'espera quiet amb una mà en el seu voluminós sac i espera la reacció de Nelo que se li apropa amb valentia.

Tots dos estan l'un davant de l'altre, tan sols uns pams els separen. Es queden així durant uns instants que semblen eterns, impassibles, immòbils mirant-se fixament fins que Nelo li pregunta:

—Què busques? A mi?

—A tu? I per què t'havia de buscar?

—Perquè tu eres el Pare... —Nelo no acaba la frase perquè el vell l'interromp.

—Només busque una miqueta de menjar, obrint contenidors i agarrant allò que els altres no volen.

Una pausa, un silenci sura per l'aire. Nelo reflexiona sobre eixes paraules, un munt d'imatges de la seua infància passen ràpidament per la seua ment.

—Ah!..., i aleshores... —diu Nelo dubtant sense poder enfil·lar paraula.

—Ah! Potser..., podries..., perquè... sí, per què no véns amb nosaltres? —salta de seguida Eugènia que ha sentit la conversació.

—Amb vosaltres? La gent no vol acostar-se a mi.

—Això és perquè no et coneixen —afegí Carme.

Tots cinc es dirigeixen cap a la colla. Els majors, en veure que els xiquets acompanyen eixe home i que Eugènia el du agafat de la mà, li ofereixen la seua hospitalitat. El geni que hi ha a l'interior d'Eugènia s'ha despertat màgicament i tots es queden embadalits per aquell gest de caritat de la xiqueta. La nit de Nadal és la nit més especial, la nit amb més solidaritat, com és costum tots i totes actuen amb generositat.

Tradicions

Sembla que enguany la colla està més decidida que mai a fer un bon acap-
te, a recollir un munt de menjar per a compartir i per a gaudir de la festa en
aquella vesprada-nit d'eufòria i bona voluntat. Manel, el pare de Nelo, ha tro-
bat una nova faena i les coses van un poc millor a sa casa. El pare encara
recorda quan estava decidit a crear la seua empresa i com veié fracassar el
seu projecte per falta de padrins. Encara com pogué salvar la seua vivenda
després de molt d'esforç i sacrifici treballant fins i tot ben lluny dels seus fills
i les seues filles.

Però ell no ha baixat veles, no perd l'esperança de reprendre el seu projecte,
té la il·lusió de fer-lo anar endavant li coste el que li coste. S'esforçarà amb la
constància i les ganes d'innovar que caracteritzen els de la seua família, els
del seu poble, els de la seua terra. Eixe tarannà aventurer que caracteritzava
els primers pobladors arribats des de Catalunya, les Illes i Aragó. Eixe mateix
caràcter que han demostrat tots els que s'han quedat a viure en aquestes
terres arribats d'ací i d'allà.

Com a novetat, a més, ha pensat a recuperar una tradició per a la nit d'as-
guilando. Ell creu que és un símbol d'un ritual ancestral i que és necessari
mantindre'l. Enguany la colla de cantaires s'il·luminarà amb torxes d'espart o
manats d'espígol sec encesos, és a dir, amb xameles o aixames com és tradi-
ció a molts altres pobles. En cremar l'espígol, una aroma agradable impregna
els carrers per on passa la colla i deixa un rastre invisible que arrossega els
encuriosits que els veuen passar.

La senyora Maria ja té vora noranta anys, però espera amb il·lusió aquesta nit
per a sentir com canten l'asguilando i ha preparat unes orelletes ben bones
seguint la recepta que es fa a sa casa des de l'any de la teranyina. En sentir
aquella aroma d'espígol se sent transportada a la seua joventut.

—Fum d'espígol per a donar bona oloreta a la casa quan hi ha malalts o algun
part —diu la velleta.

—Fum d'espígol per a atraure els bons esperits, per a purificar i protegir —res-
pon Aitana quan la sent, una xicota que també ix en la colla des de fa anys.

—“Ol a silenci. Ol a cast, íntim tàlem: a part, a espígol” com digué Vicent An-
drés Estellés —afegí Voro, el mestre de música de la seua escola.

Carme, Nelo, Omar i Eugènia l'han acomboiat enguany. En explicar-li què feien cada any per l'asguilando no ha volgut perdre l'ocasió de compartir una tradició que ja s'ha extingit en molts llocs.

Amb el foc de les xameles també s'acosten fins a un portal que han col·locat davant de l'església, allí els obsequien amb creïlles bollides i bon aiguardent. Després enfilen pels carrers estrets del centre històric. En arribar a la plaça i veure el gran om monumental, Roser llança al vent el seu pensament.

—Quantes històries podria explicar-nos l'om.

Manel, que la sent, de seguida afig:

—Sí, ell ha estat testimoni de la vida del poble des de fa més de tres-cents anys.

—Tants, pare? —pregunta Nelo encuriós.

—Sí, aquest om ja és més vell que moltes de les cases de la plaça. El meu iaio ja m'explicava que ells venien a la plaça a jugar i que recordava el seu iaio explicant històries de quan les sènies eren arrossegades per burros per a poder traure aigua del riu. I deia que en aquella època l'om ja era gran i que el seu iaio l'anomenava l'arbre vell —diu Manel.

—Sort que pogué salvar-se de la plaga —explica Roser.

—Doncs sí, perquè molts oms han desaparegut dels pobles valencians —continua Manel.

—Si aquest arbre parlara, seria contar i no acabar —diu Roser.

—Sí, homes llogant-se per a treballar.

—Dones comprant, venent o baratant en dia de mercat.

—Tractes, acords i pactes donant-se la mà o amb tan sols la paraula com a únic acord signat.

—Festejos, enamoraments, tradicions i costums com les de l'asguilando d'enguany.

—Quantes nits d'asguilando hem passat per davall de les seues branques corrents per ser la primera colla en arribar a les cases i demanar l'acapte. Sí, molts moments de convivència i de veïnatge, quina alegria conservar aquest arbre monumental!

—Ben pensat pot ser que siga el major patrimoni que tenim, un símbol de l'esforç del poble per protegir la seua natura i el seu entorn —afegint Roser.

—Eh, Nelo! Va! Que no veniu? —els crida Carme.

—Sí! Ja hi anem! Ja! —contesta el xiquet mentre mira els dos majors i els fa un gest per veure si el segueixen.

Sense adonar-se'n Nelo, Roser i Manel s'han despenjat de la colla que ja ha enfilat pel carrer Major.

Carme, Omar, Nelo i Eugènia s'han fet fadrins i no corren com els més menuts tocant timbres i estirant anelles perquè òbriguen les portes a aquella colla de pidolaires. En companyia dels grans canten cançons i senten les xarrades dels majors. Les històries del Pare Llop han quedat enrere com els contes dels espantacriatures. Ara ja sols habiten en la seua memòria, malgrat que en un racó fosc d'algun carreró encara puga guaitar alguna bubota ells es creuen segurs de poder fer-li front.

—I si anem a per Lisa? —els diu Eugènia.

—Sí, clar!

Demanen permís als seus pares i se'n van a buscar a Lisa, una xiqueta que ha vingut a viure al poble i que va a la seua classe. Sa mare és anglesa i no coneix molt bé les tradicions valencianes.

—No has anat mai al Tirisiti? Doncs és un betlem de titelles d'allò més divertit que es fa a Alcoi —li explica Carme.

—Sí que m'agradaria veure'!! —contesta Lisa.

—I la festa dels enfarinats? A Ibi fan una batalla i es llancen farina els uns als altres. Tot el poble està governat durant el dia dels innocents per una colla de bojos que crea unes normes insensates quan es converteixen en els alcaldes de la ciutat —continua Nelo.

—I com s'entén una festa que sembla pròpia del Carnestoltes en plenes festes de Nadal? —pregunta Lisa.

Voro, el mestre, que està sentint-los, li explica que les festes de Nadal vénen de fa tants anys que fins i tot ja les celebraven els celtes i els romans encara que per a ells eren les festes del solstici d'hivern, les que feien en honor al déu Saturn, les saturnals o al Yule en cas dels celtes, festes que en tots els casos eren moments de celebracions amb balls i cançons, festes en què les nits es convertien en moments d'intercanvi, de recollir i compartir llepolies i regals en senyal de companyonia i d'amistat. Festes que entre els pastors i pastores coincidien amb les Lupercals amb oracions i rituals per a protegir els ramats dels llops. Totes elles es desenvolupaven en un altre calendari que no era exactament el nostre, però que es desplegava al llarg del solstici d'hivern.

—I ara entre les tradicions dels valencians queden vestigis d'aquestes festes i creences que alhora s'han conservat i ara es donen junt amb altres de caràcter religiós com el betlem de la Pigà —acaba afegint Voro.

—I l'home dels nassos? —salta Eugènia.

—L'home dels nassos? —pregunta Lisa sorpresa.

—Sí, veritat que és curiós? Doncs ma mare, que recorre tants pobles i ciutats, em va explicar que a Ontinyent l'últim dia de l'any es passeja un home que té tants nassos com dies té l'any —explica Eugènia.

—Ui! Això sí que és ben estrany! I bastant increïble! —diu Lisa amb cara de sorpresa.

—Doncs és veritat! Jo mateixa el vaig veure un any —diu Carme.

—Què dius? Em vols prendre el pèl? —pregunta Lisa.

—Hahaha!

—Hahaha!

—Hahaha!

Riu la colla al complet.

—I vosaltres, creieu en eixes coses? —pregunta Lisa que encara no s'ho ha empassat.

—És clar! —contesta Nelo.

—Forma part de les nostres tradicions, de la nostra cultura, de la nostra forma de veure la vida —afegint Carme.

—Clar! Les tradicions... em pense que esteu una mica antiquats vosaltres.

—Aquest acte d'asguilando que estem fent també és una tradició i siga antiquada o no ens ho passem molt bé mantenint-la —diu ben segur Omar.

—Per què? Per què aneu cantant i ballant cançons antigues? —diu Lisa amb una mica de desencant.

—No sols per això. Eixir a fer l'asguilando és eixir a demostrar la generositat del nostre poble —li explica Carme.

—Sí, uns donen, altres reben, i no se sap qui guanya més si el que dóna o el que rep.

—És un acte on les dones demostren que són elles les ames de la casa, les que sempre s'han preocupat per administrar el menjar per a la família, per cuidar de la tribu, del clan —diu Eugènia amb una reflexió ben adulta.

—Sí, un acte on la música i la dansa ens uneixen, als que hem vingut de nou ara i als que vinguérem abans per a compartir uns costums que ens ensenyen a estimar-nos com a veïns, com a amics, com a germans —explica Omar.

Lisa, en sentir els seus arguments, es queda callada. Ella no s'havia parat a pensar que l'asguilando poguera significar tantes coses. Tan sols veia que allò era un acte com altres que feien en altres països i ciutats on ella havia viscut. Una passejada per a fer nadales com les que havia vist a Liverpool, a Amsterdam o a Minneapolis quan vivien allí. Ara entenia que per a ells l'asguilando tenia molt més significat, era un acte de tradició que en part havia fet possible la seua evolució i existència com a poble.

Voro, el mestre, en sentir la conversa dels seus alumnes, es queda meravellat. Aquella colla de xiquets i xiquetes li acaba de donar a ell mateix una lliçó de solidaritat, de conèixer els costums i les tradicions, i de saber compartir-los i explicar-los. I també d'entendre les nostres festes i la relació que aquestes poden tindre en la manera en què al llarg del pas de centenars d'anys ens hem habituat a superar les dificultats, a buscar la igualtat, a mantindre unes creences que ens fan forts davant de perills i de marors.

Voro es para a pensar mentre els observa com s'acosten a la colla de pidolaires i comencen a cantar la cançó *Ja vénen els Reis*; sent com les seues veus s'uneixen a les de la resta de la colla i es posa a reflexionar sobre el que diuen aquells càntics que van des d'allò religiós a detalls plens de superstició. Es pregunta si allò que els Reis duïen al Jesús un grapat de sal no devia tindre relació amb el ritual de la salpassa i amb aquella creença arcana que el millor per a fer fugir les bruixes era la sal. Es pregunta si aquella versada que parla que els Reis vénen amb caravana plena i que n'hi haurà per a tots, no deu voler explicar que quan arriben el Reis Mags ho faran amb les mans plenes per a compartir les seues ofrenes no sols amb el Jesús, sinó també amb els que més ho necessiten.

Aquelles pensades li fan creure que efectivament Carme, Nelo, Omar i Eugènia tenen raó, que és necessari conservar aquesta tradició de l'asguilando. Pensa a posar-li fil a l'agulla i a partir del proper any, estiga en l'escola que estiga, explicarà en les seues classes aquest costum i aquesta tradició tan especials.

Recobraments

Els pares de Carme, Nelo, Eugènia i Omar fa uns dies que es troben per a barallar la possibilitat de fer un acte amb la colla de l'asguilando que demostre la força de la gent, la seua valentia davant les adversitats.

Roser, Irina, Mohamed i Manel saben que la família de Sara, una xica que viu al seu edifici, està amenaçada pels jutjats perquè els bancs la volen tirar del seu pis perquè no poden fer front a la hipoteca. Als quatre els sembla una autèntica injustícia que deixen una família sense vivenda, sense tindre en compte totes les lletres ja avançades, sense que li donen ni un clau per tots els diners que ja du pagats, tot per culpa d'una situació econòmica que ella i els seus fills no han provocat i que l'ha abocada a l'atur i a haver de demanar caritat per a poder sobreviure entre treball i treball temporal.

Estan ben decidits i entre els quatre han organitzat la colla per a quan vinguen a desallotjar-la oferir resistència conjuntament.

El mateix 24 de desembre de matí, la policia arriba al pis de Sara, però no pot passar del portal de l'edifici. Tota la colla de l'asguilando, convocada per Roser, Irina, Manel i Mohamed, i molts més veïns s'han reunit a la porta de l'edifici. Protagonitzen un acte de protesta pacífica que aconsegueix evitar el desnonament de la família de Sara. Després de tot un matí de tensió i resistència a l'autoritat aconsegueixen el seu propòsit: almenys aquest Nadal Sara i els seus fills continuaran al seu pis. Ella no sap com agrair-ho. Quan ja ha marxat la policia i els funcionaris del jutjat, obri les portes de sa casa amb les llàgrimes als ulls i el somriure a la boca. Emocions contrariades l'envaeixen de cap a peus, i s'abraça amb els de la colla.

—Gràcies, gràcies, gràcies... infinites gràcies —repeteix Sara una i mil vegades.

Els xiquets, que hui ja no tenen escola, han observat aquell acte de solidaritat com a espectadors a la primera fila. Orgullosos dels seus pares, Carme, Nelo, Eugènia i Omar, han acudit a la porta de ca Sara en veure marxar els furgons policials. Tot són somriures i abraçades sinceres de companyonia i amistat.

—Uf! Quins nervis! —diu Eugènia.
—Sí! Ha estat ben emocionant! —afegint Omar.
—Per un moment pensava que no ho aconseguirien —comenta Nelo.
—Com pots dir això? Si ton pare estava més decidit que ningú? —li respon Carme.
—Ja, ell és molt fort i valent! Sobretot des que ha obert el taller; cada dia ho sembla més, amb més capacitat de lluitar. Està més decidit que mai que les coses no siguin sempre igual —diu Nelo.
—Ui! No ho sé! A mi, se m'ha posat un mal de panxa! Què vols dir amb allò que no siguin sempre igual? —pregunta Eugènia que no ho acaba d'entendre.
—No ho sé, si ho penses, han fet com el general Basset: resistir-se als ricots. Com és possible que tot continue igual que fa més de tres-cents anys malgrat estar al segle XXI? —es pregunta Nelo.
—Sí, la veritat és que resulta incomprensible que després de tot el que hem evolucionat encara continuen pujant-nos els lloguers. Encara "tot s'ho mengen els ricots a la salut del pobres", com cantarem aquesta nit amb l'*Ai Pep!* —diu Carme.
—Sí, però encara que no puguem fer tonyetes perquè no tenim rent igualment ens ho passarem bé! —afegint Nelo.
—Ja ho crec, millor que ara segur, perquè jo no em trobe gens bé, em fa molt de mal la panxa —diu Eugènia.
—Vols que t'acompanyem a ca Aitana? —li diu Nelo.
—A ca Aitana? A què? —pregunta Eugènia.
—No has anat mai que et toquen la panxa? —pregunta Carme.
—Que em toquen la panxa? No —contesta Eugènia.
—Vinga, anem-hi! És molt amiga de ma mare i segur que ens obrirà, a més tu la coneixes: l'any passat també vingué amb nosaltres a cantar l'asguilando —li explica Nelo mentre baixen les escales tots quatre.

Aitana viu a tres passes del seu edifici i de seguida els obri la porta. Sembla que ja sap a què vénen i fa seure la xiqueta en una cadireta en una habitació que té a sa casa mentre que els xiquets esperen a l'entrada. Es frega les mans abans de tocar-la.

—Deixa'm que m'escalfe una miqueta les mans, que hui fa bastant fred.

Eugènia la mira un poc esglaiada mentre l'observa en silenci. S'ha deixat dur per la confiança que té amb Nelo, però no les té totes.

—No et preocupes, ja veuràs com de seguida estaràs bé —li diu Aitana com si fóra capaç de llegir els seus pensaments.

Primer li posa la mà sobre la samarreta sense tocar-la directament.

—Estic freda?

—No —respon Eugènia.

—D'acord, puja't la samarreta.

Aitana li posa la mà sobre la panxa, els dits encarats cap a la part superior de l'estómac, cap a les costelles, i es queda així uns instants. Després comença a fer moviments suaus, unes fregues lleugeres, de dalt cap a baix, del centre cap a una i altra vora de l'estómac. Eugènia l'observa sense perdre detall. Es para de nou i ara tanca els ulls i mentre continua tocant-la murmura unes paraules incomprensibles. Cada vegada la mà i els dits es desplacen amb més suavitat. Eugènia es deixa dur i tanca els ulls.

—Respira profundament —li diu de sobte.

Eugènia no sap si du allí sols dos minuts o deu, és com si el temps s'haguera parat.

—Inspira i aguanta l'aire un moment... expira, inspira... i expira, inspira... i expira.

La toca de nou, ara amb una mica més de pressió; i de sobte li trau la mà de sota la samarreta i mira fixament Eugènia als ulls.

—Ara ja estàs millor, a que sí?

—Sí, la veritat és que sí —contesta Eugènia.

—Tenies un pilot de nervis a l'estómac —li explica Aitana.

—Ah! I com ho saps?

—Ui! Pot ser que algun dia t'ho puga ensenyar; capte una energia en tu que en té moltes, de possibilitats, però el camí de cadascú està per traçar.

Eugènia la mira un poc estranyada. No és la primera vegada que es troba davant d'alguns misteris una mica incomprensibles, però aquesta forma de parlar tan enigmàtica cap a ella la deixa parada.

En eixir de l'habitació li dona les gràcies a Aitana, igualment Carme, Nelo i Omar també li ho agraeixen.

—No cal, un plaer ajudar-vos —els respon Aitana.

—Vindràs esta nit a l'asguilando? —pregunta Nelo.

—Sí clar, i més amb la festa que fem tan bonica des de l'any passat amb les aixames i xameles.

—Sí, i enguany mon pare i uns amics han anat a buscar un bon tronc per a encendre un foc que ens escalfi tota la nit quan acabem de passar per les cases del poble —explica Omar.

—Ah, sí? —pregunta Aitana.

—Sí, han pensat que així podrem escalfar-nos a la vora d'un bon foc mentre allarguem la festa.

—Molt bona idea i un ritual necessari. Els celtas cremaven un tronc durant les seues celebracions del solstici d'hivern, a Catalunya es cremava el tió i ací a València sempre buscàvem un bon capçal per a omplir la llar de llum i calor els dies de Nadal.

—Sempre que es feien focs en les festes d'hivern, era per a escalfar-se? —pregunta Omar que sempre està encuriolit per aquests costums.

—Per a escalfar-se i perquè ancestralment es pensava que amb el foc podrien atraure la calor del sol que durant una època de l'any els abandonava: el foc és la representació del sol que junt amb l'aigua ens dona la vida. Penseu que fa molt de temps que es repeteixen alguns costums que s'han arrossegat durant centenars d'anys i vénen de creences que es remunten a aquelles èpoques en què els homes i les dones ni sabien ni imaginaven que el món era redó, ni molt menys que la terra girava al voltant del sol.

—Clar! Ara ho entenc! —diu de seguida Omar.

—Bé, Aitana, no et molestem més —diu Nelo.

—Cap molèstia.

—Adéu i gràcies de nou —diu Eugènia que s'ha quedat embadalida per Aitana i per totes les coses que sap.

—Adéu, fins a la nit.

La colla de l'asguilando emprén el seu passacarrer amb tota la xicalla que no para de fer xivarri emprant diferents instruments de percussió. Fins i tot hi ha qui porta corns i caragols de mar que fa sonar bufant com solen fer a la Marina. Els més menuts toquen els picaports i les anelles de les cases més velles i els timbres de les modernes.

Amb la colla de l'asguilando han vingut també tot el grup de danses en què ballen Carme i Roser, inclús la rondalla ha vingut vestida una miqueta a la manera tradicional. Aquest asguilando està resultant tan arrelat que ja ningú dubta que serà un costum que perdurarà. Més enllà de la vida moderna que sembla separar els veïnats, les associacions han fet seua la festa i tots esperen aquella vetlada de festa i companyonia per a eixir a cantar i ballar.

Agosarats i descarats reclamen l'asguilando ací i enllà. Decidits i convençuts per la seua victòria contra la injustícia social les paraules d'A *la run, run* els encoratgen per a reclamar igualtat en el seu cant, insisteixen que no tinguen perea de despenjar les llonganisses i botifarres, i sense vergonya ja expliquen que tant fa si al final no els donen més que figues i panses i apaguen la llum perquè no els unflen el cap a base d'asguilandos. Si això passa, es compraran un pollastre amb el que hagen guanyat d'arreplegar i netejar. Sense complexos canten dient ben alt que saben que ells seran els qui acabaran pagant la festa.

Però ara estan convençuts que les coses poden ser diferents. Que faran a tots saber que encara que siga a nosaltres els que ens vulguen fer pagar, ens defensarem si considerem que no és així com ha de ser. Aquella colla ha après que els valencians són agosarats i constants, i que la seua lluita per a recobrar els seus costums, per a deixar clara la seua personalitat, no tindrà final, no s'acabarà mai.

A la vora d'un gran foc fan una rotllana, canten, ballen i dansen mentre torren tot l'embotit que han recollit i preparen la fruita seca i altres menjars. Una roda que recorda la de l'esfera solar i la que cada any fem al voltant del cicle del sol, al voltant del cicle que ens dóna la vida, el cicle de la natura, eixe que demana amb urgència que el recuperem per a fer una societat més arrelada, més conscient de la necessària germandat que s'ha de mantindre amb la natura i amb el nostre planeta perquè perdure la nostra existència.

Al voltant d'aquell foc tan simbòlic, amb aquelles cançons Carme, Nelo, Eugènia i Omar s'agafen de la mà i amb molts més es conjuren per a conservar l'essència del nostre asguilando, el més especial, el més singular, l'únic amb unes cançons que sols es canten per a un acapte que fa possible la generositat que ens caracteritza, que propicia la solidaritat.

Tots quatre es miren, semblen tan diferents però en el fons són tan semblants que saben que entorn del recobriment de les seues tradicions sempre es podran trobar per a celebrar junts l'asguilando valencià.

DIPUTACIÓ DE
VALÈNCIA

Àrea de Cultura

Unitat de Normalització Lingüística

